

BULGARİSTAN TÜRKOLOJİSİ

Abidin KARASU

RumeliYA
Yayincılık ψ Publishing

Yazar / Author

Abidin KARASU

Kitap adı / Book title

Bulgaristan Türkolojisi

Editör: Prof. Dr. Zeynep ZAFER

Grafiker: RumeliYA

Kapak tasarım: Yakup YILMAZ

Yayın dili / Publication language: Türkçe / Turkish

Yayın no / Publication number: 21

ISBN

RumeliYA: 978-605-72965-5-9

UTOPIA: 978-86-87929-62-3

COBISS.SR-ID 84512777

Yayın tarihi / Date published: 2022

Baskı yerı / Printing house

SAGE Yayıncılık Rek. Mat. San. Tic. Ltd. Şti. **Sertifika No:** 47603

Kazım Karabekir Caddesi, Kültür Çarşısı No: 7 / 101-102

İskitler / ANKARA

0 312 341 00 02 - 0 549 341 00 02

APA

Karasu, A. (2022). *Bulgaristan Türkolojisi*. Kırklareli & Beograd. UTOPIA & RumeliYA Yayıncılık Publishing

Adres / Address

RumeliYA Yayıncılık & Publishing

Karacaibrahim Mh. Nüzhet Somay Cd., No. 49 B Merkez, Kırklareli, Türkiye

Sertifika / Certificate No 48218

web: www.rumeliya.com

e-mail: editor@rumeliya.com

Vojvode Milenka 52A/III/12A, 11000 **Beograd** | (011) 36 11 820 |

web: <http://www.utopia.co.rs/>

e-mail: info@utopia.co.rs

Biricik kızım

Ayret Meriç

ve oğlum

Tunahan'a

...

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	IX
KISALTMALAR	XII
GİRİŞ	1
BULGARİSTAN'DA TÜRKOLOJİNİN TARİHİ GELİŞİMİ.....	1
I. BULGARİSTAN'DA TÜRKOLOJİNİN TARİHİ GELİŞİMİ	1
1. Sofya Üniversitesi Sv. Kliment Ohridski Yeni ve Klasik Filolojiler Fakültesi Türkoloji ve Altaistik Bölümü	2
2. Plovdiv (Filibé) Paisiy Hilendarski Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Bulgar Dili Bölümü	8
3. Şumen Episkop Konstantin Preslavski Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ...	9
4. Bulgaristan Georgi Stoykov Rakovski Harp Okulu Yabancı Diller Bölümü.....	11
5. Bulgaristan Yüksek İslam Enstitüsü	14
6. Bulgar Bilimler Akademisi Balkan Enstitüsü	16
II. BULGARİSTAN TÜRK PEDAGOJİ MEKTEBLERİ	19
1. Şumnu Türk Öğretmen Mektebi- Dar’ül Muallimin	19
2. Medresetü’n- Nüvvap	20
3. Stara Zagora (Eski Zağra) Türk Pedagoji Mektebi	21
4. Kıraali Türk Pedagoji Mektebi.....	22
5. Sofya Türk Pedagoji Mektebi	22
6. Razgrad Türk Pedagoji Mektebi	23
7. Hasköy Yüksek Öğrtemen Mektebi	25
8. Kıraali Öğretmen Enstitüsü	25
III. BULGARİSTAN’ DA TÜRKOLOJİ KAYNAKLARININ BULUNDUĞU ARŞİVLER VE KÜTÜPHANELER.....	27
1. Kiril ve Metodiy Milli Kütüphanesi.....	27
2. Plovdiv İvan Vazov Halk Kütüphanesi.....	29
3. Bulgar Bilimler Akademisi Kütüphanesi	30
4. Sofya Üniversitesi Sv. Kliment Ohridski Kütüphanesi.....	31

IV. ŞARKİYAT VE TÜRKOLOJİ KONULARININ YER ALDIĞI SÜRELİ YAYINLAR.....33

1. Balkansko ezikoznanie- Балканско езикознание - Linguistique balkanique	33
2. Godišnik na Sofiyskiya universitet - Годишник на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ Факултет по класически и нови филологии.....	33
3. Ezik i literatura- Език и литература	33
4. Spisanie Bılgarski ezik - Списание “Български език”.....	34
5. Izvestiya na Institutata za bılgarski ezik- Известия на Института за български език.	34
6. Dzyalo - “Дзяло”	34
7. Sıpostavitelno ezikoznanie - Съпоставително езикознание- Contrastive Linguistics (Karşılaştırmalı Dilbilim Dergisi).....	34
8. Etudes Balkaniques	35
9. Balkani Dergisi- Списание Балкани.....	35
10. Studia Balcanica.....	35
11. Paisievi çeteniya- Паисиеви четения	36
12. Godišnik na Šumenskiya universitet Episkop Konstantin Preslavski” – Годишник на ШУ „Еп. К. Преславски”, Педагогически факултет	36
13. Lüboslovie Dergisi - Списание “Любословие”	36

V. BULGARIstanlı TÜRKOOLGLAR: BİYOGRAFİLERİ VE BİBLİYOGRAFYALARI37

Stoyan TİLKOV (1870- ?).....	37
Dimitir GACANOV (1874-1935?)	37
Prof.Dr. Gılıb Dimitrov GILIBOV (1892 - 1972)	39
Nikola Georgiev POPOV (1892 - 1975).....	42
Prof. Dr. Blagoy Konstantinov MAVROV (1897-1967).....	43
Prof. Dr. Boris Hristov NEDKOV (1910 - 1975)	44
Dr. Riza MOLLOV (1920- 1986)	46
Salih Mehmet BAKLACI (1924 -2002)	50
Prof.Dr. İbrahim TATARLİEV (İbrahim Tosun Tatarlı) (1925-2013).....	53
Dr. Mefküre MOLLOVA (Mefküre Molla) (1927- 2009).....	56

Hüseyin Ahmedov MAHMUDOV (1927 - 2012)	69
Prof. Dr. Emil Peyçev BOEV (1932 - 2013)	72
Prof. Dr. Hayriye Memoğlu-Süleymanoğlu YENİSOY (1934- 2018).....	75
Kremena Asenova HACİOLOVA (1936-)	80
Doç.Dr. Mariya Mihaylova MRIVKAROVA (1936-).....	81
Vera İvanova SAMARCİEVA (1938-).	87
Doç.Dr. Yuliya Spasova KİRİLOVA (1943-2021)	89
Doç.Dr. Haşim AKİFOV (Haşim Akif) (1946-).	91
Prof.Dr. Stoyanka Todorova KENDEROMA (1947 -)	94
Prof. Dr. Valeri STOYANOV (1951-).	99
Prof. Dr. İvan Kalçev DOBREV	107
Doç. Dr. Jordanka BİBİNA (1954-).	118
Dr. Vecdi Mehmed HASAN	126
Dr. Embiye Mehmed KAZİMOVA	129
Dr. Memiş Süleyman MERDAN	132
Doç. Dr. Veneta Petrova YANKOVA	134
Prof.Dr. Meryem Necib SALİM- AHMED	138
Doç.Dr. Nevrie Ahmedova ÇUFADAR	142
Doç.Dr. Menent Osmanova ŞUKRİEVA	146
Öğr. Gör. Bülent Ali Kırcalı	149
Prof.Dr. İrina SARIİVANOVA	152
Prof. Dr. Milena YORDANOVA	155
Asistan Konstantin POBORNIKOV	162
Öğr. Gör. Manuela DASKALOVA	164
Öğr. Gör. Jana JELYAZKOVA	166
Dr. Öğr. Üyesi Harun BEKİR	170
SONUÇ	173
KAYNAKLAR	175

ÖN SÖZ

Bulgaristan'da, Türkçe öğretimi ve Türkolojinin tarihî gelişimi konusunda bugüne kadar ilgili Türkoloji bölümlerinin tarihi geçmişlerini ve çalışmalarını yansitan kısmi çalışmaların yanında tam anlamıyla kapsamlı bir çalışma yapılmamıştır.

Bulgaristanlı Türkologlar ve çalışmalarıyla ilgili Bulgarca ve Türkçe kısa tanıtım yazıları dışında Türkologların hem biyografi hem de bibliyografyalarının tamamını ortaya koymak maksadıyla hazırlanmış geniş çaplı bir araştırmanın olmaması büyük bir eksikliktir.

Mefküre Mollova'nın 1964 yılında Rusya Bilimler Akademisi “Вопросы языкоznания” (Dilbilim Sorunları) dergisinde yayınladığı “Bulgaristan'da Türkoloji” başlıklı tanıtım yazısı bu alanda yapılan en eski çalışmalarдан biridir. Mollova bu çalışmasında Sofya Üniversitesi bünyesinde görev yapan Türkologlar ve çalışmalarına yer vermiştir.¹

Prof. Dr. Hüseyin Memişoğlu'nun hazırladığı “Bulgaristan'da Türk Kültürü” başlıklı kitapta 97-136 sayfalar arasında “Bulgaristan'da Türk Eğitimi” bölümünde Bulgaristan'daki Türkçe eğitimi hakkında çok geniş bilgiler verilmiştir. Memişoğlu Prenslik, Çarlık ve Halk Cumhuriyeti döneminde Bulgaristan'da Türkçe eğitimi ele almıştır.²

Prof. Dr. Öztürk Emiroğlu editörlüğünde hazırlanan “Avrupa'da Türkoloji” kitabında kitap bölümü olarak 147-173 sayfalar arasında yer alan “Bulgaristan'da Türkoloji” bölümü Dr. Abidin Karasu tarafından hazırlanmıştır. Bu çalışmada Bulgaristan'da Türkoloji kursları tanıtılmış ayrıca Türk Pedagoji Enstitülerine de yer verilmiştir. Bulgaristan'da Türkolojiye hizmet etmiş bilim insanları ayrı bir bölüm halinde kısaca tanıtılmıştır. Türkoloji yayınlarının bulunduğu arşivler, kütüphaneler hakkında bilgiler verilmiştir. Türkoloji çalışmaların yayınladığı bilimsel dergilerin listesi ve adresleri hakkında bilgi verilmiştir.³

Yaptığımız araştırmalar ve incelemeler neticesinde konunun daha kapsamlı araştırılması gereği ortaya çıkmıştır. Türkoloji çalışmaları Bulgaristan'da çok daha farklı ve geniş alanlarda uygulama bulmuş ve gelişmiştir. Bu ihtiyacı göz önünde bulundurarak çalışmayı kitaplaştırma kararı aldık. Amacımız Bulgaristan Türkolojisinde tarihsel süreç içinde yaşanan gelişmeleri, yapılan çalışmaları, Türkolojiye hizmet etmiş Türkologları tanıtmaktır.

¹ Мефкюре Моллова, “Тюркское языкоznание в Болгарии”, *Вопросы языкоznания-* Академия наук СССР, Институт языкоznания, Год издания XIII, Октябрь, Издательство «Наука» Москва, 1964, s. 121-126

² MEMİŞOĞLU, Hüseyin, *Bulgaristan'da Türk kültürü*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Yay. No. 145, Seri I, Sayı A.28, 1995, s .145

³ Karasu, A .(2020).Bulgaristan'da Türkoloji. Editör, Öztürk Emiroğlu. *Avrupa'da Türkoloji* Ankara. s.147-175.

Araştırma, kitaplar, dergiler, kütüphane katalogları, Türkoloji bölümlerinin web sayfaları, çevirmişi kişisel sayfalar, ansiklopediler, kişisel arşivler, Türkologların biyografileri incelenerek hazırlanmıştır.

Ulaşamadığımız bazı kaynaklardan dolayı biyografi ve bibliyografyalarda eksikliklerin olması kaçınılmazdır. Bunun yanında gözden kaçan bazı eserlerin bulunması ihtimalini de belirtmek gerekmektedir. Çalışma, Bulgaristan'da Türkoloji alanında yazılmış kitaplar, sözlükler, makaleler şeklinde tasnif edilmiştir. Araştırmamızda “Avrupa'da Türkoloji” kitabında kitap bölümü olarak hazırladığımız “Bulgaristan'da Türkoloji” bölümünden istifade edilmiştir.

Giriş kısmı ve birinci bölümde Bulgaristan'da başlangıçtan bugüne Türkolojinin gelişmesine önemli katkısı olan Sofya Üniversitesi Sv. Kliment Ohridski Yeni ve Klasik Filolojiler Fakültesi Türkoloji ve Altaistik Bölümü, Plovdiv (Filibé) Paisiy Hilendarski Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Bulgar Dili Bölümü, Şumen Episkop Konstantin Preslavski Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Bulgaristan Georgi Stoykov Rakovski Harp Okulu Yabancı Diller Bölümü, Bulgaristan Yüksek İslam Enstitüsü, Bulgar Bilimler Akademisi Balkan Enstitüsüne yer verilmiştir.

İkinci bölümde, Bulgaristan'da yıllarca Türkçe öğretmen ihtiyacını karşılayan ve önemli Türkoloji çalışmaların yapılmasına zemin hazırlayan Bulgaristan Türk Öğretmen Mekteplerine yer verilmiştir. Şumnu Türk Öğretmen Mektebi- Darül Muallimin, Medresetü'n- Nüvvap, Stara Zagora (Eski Zağra) Türk Öğretmen Mektebi, Kırcalı Türk Öğretmen Mektebi, Sofya Türk Öğretmen Mektebi, Razgrad Türk Öğretmen Mektebi, Hasköy Yüksek Öğretmen Mektebi, Kırcalı Öğretmen Enstitüsü kuruluş ve gelişim aşamaları ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde Bulgaristan'da Türkoloji kaynaklarının bulunduğu Kiril ve Metodiy Milli Kütüphanesi, Plovdiv İvan Vazov Halk Kütüphanesi, Bulgar Bilimler Akademisi Kütüphanesi, Sofya Üniversitesi Sv. Kliment Ohridski Kütüphanesinin tarihi geçmişi ve Türkoloji çalışmaları için önemine deðinilmiş iletişim bilgileri verilmiştir.

Dördüncü bölümde “Balkansko ezikoznanie”, “Linguistique balkanique” gibi on üç Şarkiyat ve Türkoloji konularının yer aldığı süreli yayınlar verilmiş bu yayılmlara çevrim içi bağlantı adresleri paylaşılmıştır.

Beşinci bölümde otuz beş Bulgaristanlı Türkoloğun biyografileri ve bibliyografaları kronolojik şekilde verilmiştir.

Bu araştırmayla Bulgaristan Türkoloji mirasını belli ölçüde ortaya koymayı hedefledik. Bulgaristan'da Türkoloji alanına ilk çalışmalardan günümüze bu alanda emek veren araştırmacıları ve çalışmaları toplayarak hazırladığımız kitabın, Bulgaristan ve Türkiye'de yaşayan Türk ve Bulgar milletinin dostluk ve komşuluk ilişkilerine katkı sağlamasını umuyoruz.

Abidin KARASU

Tarihi olarak önemli yakınlıklarını olan ve altı asır birlikte yaşamış Türk ve Bulgar toplumu, Türkoloji çalışmaları altında birbirıyla daha yakın münasebetler kuracakları açıklar. Yapılan bu araştırma bundan sonraki çalışmalarla örnek teşkil etmesi ve üzerine yeni bilgiler konularak zenginleştirilmesi en büyük mutluluk kaynağı olacaktır.

Araştırma fikrini veren Varşova Üniversitesi Şarkiyat Fakültesi Türkoloji ve Orta Asya Halkları Bölümü öğretim üyesi Prof.Dr. Öztürk Emiroğlu'na teşekkür ederim. Kitabın hazırlanması aşamasında, sonsuz desteği ile her zaman yanındaydım olan kıymetli hocam Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Slav Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Bulgar Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı başkanı ve öğretim üyesi Prof. Dr. Zeynep Zafer'e teşekkürlerimi iletiyorum. Göndermiş oldukları kaynaklarla çalışmanın zenginleşmesini sağlayan Bulgaristan Güneybatı Üniversitesi "Neofit Rilski" öğretim üyesi Doç. Dr. Nuriye Muratova'ya ve Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Slav Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Bulgar Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı öğretim üyesi Dr. Sadık Hacı'ya teşekkür ederim.

Kitabın yaynlamasında emeği geçen Prof. Dr. Yakup YILMAZ'a sonsuz şükralarımı sunuyorum.

Çalışmayı hazırlarken fazla söylemihal ettiğim pek sevgili aileme anlayışları ve sevileri için sonsuz minnettarlık içinde olduğumu ifade etmeliyim.

Abidin Karasu

İzmit / Kocaeli

KISALTMALAR

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

age: Adı geçen eser

BKD: Bulgar Kütüphaneciler Birliği

BKP: Bulgar Komünist Partisi

No.: Numara

s.: Sayfa

SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

SU (CY): Sofya Üniversitesi

Sv.: Sveti (Aziz)

SWU: The Southwest University "Neofit Rilski"

T.C.: Türkiye Cumhuriyeti

vb.: ve benzeri

VMRO: Vîtrešna Makedonska Revolucionna Organizacija (İç Makedon Devrimci Örgütü)

VTU: Veliko Tırnovo Üniversitesi

Yay.: Yayınlar

БАН: Bìlgarska Akademia Na Naukite (Bulgar Bilimler Akademisi)

ВА Георги Стойков: Voenna Akademia “Georgi Stoykov Rakovski” (Georgi Stoykov Rakovski Askeri Akademi)

ВВУЗ Н. Й. Вапцаров: Više Voennomosko Uçilişte Nikola Yonkov Vaptsarov (Bulgaristan Deniz Harp Akademisi)

ВНВУ “В. Левски”: Natsionalen Voenen Universitet “Vasil Levski” (Vasil Levski Ulusal Askerî Üniversitesi)

ДПС: Dvijenie za Prava i Svobodi (Hak ve Özgürlikler Hareketi)

ИБЦТ: Institut za Balkanistika i Tsentr po Trakeologiya (Balkan Enstitüsü)

НБКМ: Narodna Biblioteka Kiril i Metodi

ЦДА: Tsentralen Dırjaven Arhiv

ШУ: Şumenski Universitet